

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 8/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om diskrimineringsombudsmannen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 april 2001 en proposition med förslag till lagstiftning om diskrimineringsombudsmannen (RP 39/2001 rd) till förvaltningsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- direktör Mervi Virtanen och specialplanerare Eeva Vattulainen, arbetsministeriet
- lagstiftningssekreterare Krista Oinonen, utrikesministeriet
- lagstiftningsrådet Eero J. Aarnio, justitieministeriet
- äldre regeringssekreterare Riitta Koponen, inrikesministeriet
- regeringssekreterare Heidi Manns-Haatanen, social- och hälsovårdsministeriet

- utlänningsombudsmannen Antti Seppälä
- programdirektör Kristiina Kumpula, Finlands Röda Kors
- projektchef Joonia Streng, Förbundet för mänskliga rättigheter r.f.
- juristen Marjaana Laine, Flyktingrådgivningen r.f.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- Statens arbetsmarknadsverk
- Jämställdhetsombudsmannens byrå
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC r.f.
- Tjänstemannacentralorganisationen FTFC r.f.
- AKAVA r.f.
- Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund r.f.
- Servicearbetsgivarna r.f.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en lag om diskrimineringsombudsmannen. Det skall finnas en diskrimineringsombudsman för förebyggande av etnisk diskriminering, åtgärder mot diskriminering, främjande av goda etniska relationer och för tillsyn och övervakning av principen om etnisk icke-diskriminering. Regeringen bedömer att dessa åtgärder kan effektiviseras ytterligare med hjälp av en särskild myndighet. När en diskrimineringsombudsman inrättas dras samtidigt tjänsten som utlänningsombudsman in.

Förslaget inverkar inte på de högsta laglighetsövervakarnas behandling av klagomål gällande diskriminering. Med de högsta laglighetsövervakarna avses justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman. Förslaget påverkar inte heller jämställdhetsombudsmannens eller arbetarskyddsmyndigheternas lagfästa uppgifter i diskrimineringsfrågor. Diskrimineringsombudsmannens verksamhet kommer att komplettera den nuvarande rättssäkerheten.

Diskriminering kan bero på många olika saker. Än så länge föreslås diskrimineringsombudsmannens befogenheter bli inskränkta till tillsyn över etnisk diskriminering.

Diskrimineringsombudsmannen skall främja goda etniska relationer och värna om etniska minoriteters och utlänningars ställning och rättigheter i samhället, bevaka hur jämlikheten mellan olika grupper fullföljs, övervaka att förbudet mot diskriminering på grund av etnisk härkomst efterlevs och informera och rapportera om anknytande frågor. Diskrimineringsombudsmannen skall också överta utlänningsombudsmannens nuvarande åtaganden. De instrument som diskrimineringsombudsmannen i första hand kan utnyttja är rekommendationer, anvisningar och råd. Diskrimineringsombudsmannen skall kunna ta initiativ när det gäller etniska gruppers eller utlänningars ställning och anknytande missförhållanden i samhället. Vid behov skall de som utsätts för etnisk diskriminering kunna bistås av

ombudsmannen. Utan hinder av sekretessbestämmelserna har diskrimineringsombudsmannen rätt att få upplysningar som han eller hon behöver för att sköta sin åtaganden.

Europeiska unionens råd antog i juni 2000 ett direktiv om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung. Direktivet syftar till att skapa förutsättningar för bekämpning av diskriminering på grund av etniskt ursprung. Medlemmarna skall utse ett organ för främjande av likabehandling av alla utan åtskillnad på grund av etniskt ursprung.

Diskrimineringsombudsmannens byrå skall finnas i anslutning till arbetsministeriet.

Regeringen föreslår vidare att utlänningslagen ändras så att utlänningsombudsmannens uppgifter övertas av diskrimineringsombudsmannen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 september 2001.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Allmänt

Av de orsaker som nämns i propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet propositionen behövlig och lämplig. Utskottet tillstyrker lagförslaget med följande synpunkter och ändringsförslag.

Tjänstebestämmelsen

Den föreslagna tjänstebestämmelsen diskrimineringsombudsman ger en negativ bild av ombudsmannen och hans åtaganden. Enligt vad utskottet har erfarit ger tjänstebestämmelsen inte heller en adekvat bild av vad ombudsmannens faktiska arbetsuppgifter går ut på. Därför föreslår utskottet att tjänstebestämmelsen ändras till minoritetsombudsman. Också mot denna tjänstebestämmelse kan vissa invändningar anföras. I vilket fall som helst är minoritetsombudsman sammanta-

get sett en bättre tjänstebestämmelse än diskrimineringsombudsman.

Ombudsmannens uppgifter

Enligt lagförslaget skall det finnas en diskrimineringsombudsman för förebyggande av etnisk diskriminering, främjande av goda etniska relationer, tryggnad av etniska minoriteters och utlänningars ställning och rättigheter och för övervakning av principen om etnisk icke-diskriminering. Syftet med lagförslaget är också att ytterligare effektivisera övervakningen av diskrimineringsförbudet i vår lagstiftning. Detta görs dels genom kompletteringar av de befintliga rättskyddsmedlen, dels genom fler och bättre preventiva åtgärder för att främja etniska minoriteters och utlänningars ställning och rättigheter i vårt samhälle och för att värna goda etniska relationer. Utskottet påpekar att goda och friktionsfria relationer mellan olika befolkningsgrupper ökar välbefindandet både bland minoriteter och rent allmänt i samhället.

Minoritetsombudsmannen har en rad olika uppgifter. Detta ger i princip honom eller henne goda möjligheter att generellt förebygga etnisk diskriminering och också att förbättra den enskildes möjligheter att få hjälp i konkreta diskrimineringssituationer. Det är viktigt att ombudsmannen får tillräckliga resurser för att kunna klara av de nya och vidgade åtagandena redan från första början på ett bra och förtroendeingivande sätt.

I propositionen lyfter regeringen fram behovet och betydelsen av samarbete mellan olika myndigheter, särskilt mellan minoritetsombudsmannen, arbetarskyddsmyndigheterna och jämställdhetsombudsmannen. I detta sammanhang vill utskottet peka på de möjligheter som den delegation som avses i 5 § kan erbjuda.

Enligt utskottet är det nödvändigt att minoritetsombudsmannens arbetsuppgifter och handhavandet av dem bevakas, bland annat för att överlappningar skall kunna undvikas. I framtiden är det bra att göra en utvärdering av ombuds-

mannens arbetsuppgifter utifrån dessa erfarenheter.

Befogenhet att utfärda förordning

Enligt 8 § i det första lagförslaget utfärdas närmare bestämmelser om utnämning eller anställning av personal samt om verkställigheten av denna lag genom förordning av statsrådet.

Allmänna bestämmelser om utnämning och anställning av statliga tjänstemän finns i stats-tjänstemannalagen (750/1994) och i statstjänstemannaförordningen (971/1994). Därför föreslår utskottet att befogenheten att med stöd av den föreslagna lagen utfärda närmare bestämmelser om utnämning eller anställning av personal genom förordning av statsrådet stryks i 8 §.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår förvaltningsutskottet vördsamt

att lagförslagen godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om minoritetsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Verksamhetsområde

För förebyggande av etnisk diskriminering, främjande av goda etniska relationer, tryggnad av etniska minoriteters och utlänningars ställning och rättigheter samt för övervakning av principen om etnisk icke-diskriminering finns en *minoritetsombudsman* i anslutning till arbetsministeriet.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för och utnämningen av *minoritetsombudsmannen* utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 §

Uppgifter

Minoritetsombudsmannen skall (1—4 punkten som i RP)

5) utföra de uppgifter som *minoritetsombudsmannen* enligt utlänningslagen (378/1991) har.

Minoritetsombudsmannen skall dessutom i samarbete med andra myndigheter övervaka att alla behandlas lika oavsett etniskt ursprung.

3 §

Befogenheter

När *minoritetsombudsmannen* observerar etnisk diskriminering skall han eller hon genom anvisningar och råd försöka förhindra att diskrimineringen fortsätter eller upprepas.

Minoritetsombudsmannen kan ta initiativ och ge rekommendationer och råd som syftar till att förbättra goda etniska relationer och främja etniska minoriteters ställning.

Ärenden som gäller etnisk diskriminering kan anhängiggöras via *minoritetsombudsmannen*. I fråga om de ärenden gällande etnisk diskriminering som anmälts till *minoritetsombudsmannen* har han eller hon rätt att med samtycke av den som saken gäller hänskjuta eller vidareanmäla ärendena till den behöriga myndigheten. *Minoritetsombudsmannen* kan bifoga sitt utlåtande i de ärenden som hänskjuts. Den behöriga myndigheten skall underrätta *minoritetsombudsmannen* om de åtgärder som vidtagits i ett ärende.

4 §

Rättshjälp

Om *minoritetsombudsmannen* anser att ett ärende är av avsevärd betydelse för förebyggande av etnisk diskriminering, kan ombudsmannen bistå eller förordna en underlydande tjänsteman att bistå den som blivit utsatt för etnisk diskriminering då det gäller att trygga hans eller hennes rättigheter eller vid behov i detta syfte skaffa den diskriminerade rättshjälp.

5 §

Delegation

För frågor som gäller förebyggande, kontroll och övervakning av etnisk diskriminering samt för främjande av samarbetet mellan olika myndigheter bistås *minoritetsombudsmannen* av en delegation för *minoritetsärenden*. Närmare bestämmelser om delegationens uppgifter, sammansättning och arbete utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 §

Byrå

Minoritetsombudsmannen har en byrå, där det inom ramen för statsbudgeten finns ett behövligt antal tjänstemän som är föredragande samt annan personal.

7 §

Rätt att få uppgifter

Utan hinder av sekretessbestämmelserna har *minoritetsombudsmannen* rätt att av övriga myndigheter avgiftsfritt få de uppgifter som behövs för skötseln av åliggandena enligt denna lag och utlänningslagen.

8 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om (*utesl.*) verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 §

Ikraftträdande

(1—3 mom. som i RP)

De tjänstemän som är föredragande samt annan personal vid utlänningsombudsmannens byrå kan när lagen träder i kraft överföras till *minoritetsombudsmannens* byrå, utan att tjäns-

terna ledigförklaras. Arbetsministeriet beslutar om överföringarna.

2.

Lag

om ändring av utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i utlänningslagen av den 22 februari 1991 (378/1991) 33 § 2 mom., 42 § 2 mom., 46 § 2 mom., 69 § 1 mom. och 70 §, av dessa lagrum 70 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1269/1997, som följer:

33 §

Avgörande av asylansökan

Minoritetsombudsmannen skall beredas tillfälle att bli hörd vid behandlingen av asylansökningar, om detta inte är uppenbart onödigt.

42 §

Beslut om utvisning

Utlänningen och minoritetsombudsmannen skall alltid ges tillfälle att bli hörda i ett utvisningsärende.

46 §

Förvar

Den som inte har fyllt 18 år får inte tas i förvar utan att socialmyndigheten eller minoritetsombudsmannen hörs.

69 §

Minoritetsombudsmannen och samarbetet mellan myndigheterna

I samband med arbetsministeriet finns en minoritetsombudsman. Om minoritetsombudsmannen uppgifter och hur verksamheten skall ordnas bestäms särskilt.

70 §

Anmälningar till minoritetsombudsmannen

Beslut som nämns i 31—33, 34 a, 39, 42, 43, 47, 49, 51, 55 och 57 § skall utan dröjsmål delges minoritetsombudsmannen. På begäran av minoritetsombudsmannen skall också beslut som nämns i 21, 26, 63 och 64 § delges honom eller henne.

Inrikesministeriet meddelar efter att ha hört arbetsministeriet anvisningar om hur minoritetsombudsmannen skall delges besluten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

FvUB 8/2001 rd — RP 39/2001 rd

Helsingfors den 6 juni 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Matti Väistö /cent
vordf. Pertti Turtiainen /vänst
medl. Nils-Anders Granvik /sv
Rakel Hiltunen /sd
Esko Kurvinen /saml
Lauri Kähkönen /sd
Paula Lehtomäki /cent
Hannes Manninen /cent

Kirsi Ojansuu /gröna
Heli Paasio /sd
Aulis Ranta-Muotio /cent
Pekka Ravi /saml
Petri Salo /saml
Jari Vilén /saml
ers. Pekka Nousiainen /cent.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Ossi Lantto.